

הלכות דברים הנזהרים בפעודה סימן קעד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נב]

דמסתמא אינו קבנן לצאת בקרבנות הקבוצה, מאמר שצינו יודע
אם יגיע לו⁽²⁵⁾.

(25) ובמנינו, כתב הערך השלחן (ס"י) שהמנהג הוא שהמברך
נותן את הכוס לאלו שעומדים סמוך לו, ואם כן אינם צריכים
לברך עליה, משום שכן דעתם מתחילה.

[משנ"ב ס"ק נג]

דכא לשרות הפאקל⁽²⁶⁾.

(26) ואפילו אם שותה מעט יי"ש כדי להפיג את שמנונית המאכל
שבפיו, כתב להלן (ס"ק לט) שאין צריך לברך עליו ברכה ראשונה
ואחרונה כשרגיל לעשות כן, משום שנחשב כטפל לאוכל, וכן
כתב בשע"צ להלן (ס"ק מו) לגבי מי ששותה מעט יי"ש לאחר
אכילת הדגים ולהפסיק בין הדגים לבשר וכדו', וכפי שמוכח בשם
הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"ו עמ' ל) שנחשב טפל באופן
זה⁽²⁷⁾. שיתכן שהדין כן.

[משנ"ב ס"ק נד]

להמשיך הקדם לסאנות המאכל⁽²⁸⁾, הרי גם כן דברים הפאים
מחמת הסעודה⁽²⁹⁾ וכו', אכל בלאו הכי לא⁽³⁰⁾.

(27) ואם שותה יין לפני הסעודה אך לא בשביל להמשיך את
תאוות המאכל, אלא מטעמי בריאות וכדו', כתב הכף החיים
(ס"ק לד) שלכתחילה יברך עליו ברכה אחרונה קודם הסעודה,
כיון שאינו בא לצורך הסעודה. אבל בדיעבד, אם שכח לברך
עליו, ברכת המזון פוטרתו, וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' רח ס"ו).

(28) ולגבי מיץ ענבים, הסתפק הגר"ח שיינברג (חידושי בתרא)
האם הוא בכלל יין לענין זה, שהרי אינו גורר את תאוות
המאכל. ואכן דעת הגר"ש אלישיב (שבית יצחק קונטרס ומן
שמחתנו פ"א ס"ק ה) שהעושה קידוש על מיץ ענבים, אין
מועילה לו עצת הביה"ל (ד"ה וכן) לבזבז בברכת המזון לפטור את
מה ששתה בקידוש. מפני שהטעם שברכת המזון פוטרת בדיעבד
את היין היינו משום שיש סוּעָר את הלב (כמבואר לקמן סי' רח
ס"ק עז). ולענין זה מיץ ענבים אינו כיון משום שאינו סוּעָר את
הלב, וכן דעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"ו עמ' מט), ועל
כן דעת הגר"ש אלישיב (ספר הזכרון דורו יקרא עמ' תלד)
שישתה יין [או מיץ ענבים] בסעודה על סמך ברכת בורא פרי
הגפן שבירך בקידוש, וכיון שיש לשתייתו שייכות עם הסעודה,
נפטרת היא בברכת המזון [אכן מעיקר הדין יש לסמוך על דברי
המשנ"ב לקמן (סי' רצט ס"ק כט) שכתב שכיון שהקידוש שייך
לסעודה מדין קידוש במקום סעודה, הוא נפטר בברכת המזון, ולא
חשש לראשונים שהביא בביה"ל כאן]. מאידך, דעת הגר"ג קרליץ
(חוט שני שבת ח"ד פפ"ה ס"ק יג) שמיץ ענבים דינו כיון לכל
דבר.

(29) ואם שותה יין חצי שעה לפני הסעודה, דעת הגר"ש אלישיב
(חזקת הברכה פ"ט הע' 3) שצריך לברך עליו ברכה אחרונה. אבל
אם שותה ממנו בתוך חצי שעה לסעודה, ספק אם צריך לברך
עליו, או שמא נפטר הוא בברכת המזון.

[משנ"ב ס"ק נה]

אינם שייכים לסעודה כלל⁽³⁰⁾.

(30) ואף אם לא בירך ברכה ראשונה על המים ששתה לפני
הסעודה, כגון ששתה אותם לאחר הקידוש ונפטור בברכת בפ"ה ג,
כתבו השו"ע הרב (סי' רעב ס"ג) והכף החיים (ס"ק מז) ש"מ
צריך לברך אחריהם ברכה אחרונה קודם הסעודה. ואף שעל היין

אינו חייב לברך ברכה אחרונה, כיון שהיין הוא מצרכי הסעודה
ונפטר בברכת המזון, אך המים שאינם שייכים לסעודה לא נפטרו
בברכת המזון ונתחייבו בברכה אחרונה בפני עצמם [נראה מה
שהובא בביה"ל להלן ד"ה וכן, שכוונה מפורשת שתפטור ברכת
המזון את היין מועילה לפטור גם את המשקים].

ואם שכח ולא בירך ברכה אחרונה על המים ונזכר לאחר ברכת
המזון, כתבו השו"ע הרב (סי' ד) והכף החיים (שם) שצריך לברך
עליהם ברכת בורא נפשות, שברכת המזון אינה פוטרתם אפילו
בדיעבד.

[משנ"ב ס"ק נו]

דגם בו ברכת-המזון פוטרתו⁽³¹⁾.

(31) ואף באופן שכבר קידש בבית הכנסת ועתה אינו מקדש אלא
כדי להוציא את בני ביתו, כתב בשו"ע שבט הלוי (ח"ט סי' מ)
ש"מ נחשב הדבר כקידוש גמור לענין זה, וברכת המזון פוטרתו
[נראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ח].

[ביה"ל ד"ה וכן]

לכן תנזן שפמ"ד יבנן בקרבנות-המזון לפטור תנזן של קדוש⁽³²⁾.

(32) ואם מכון בברכת המזון שתפטור את היין של הקידוש, דעת
הגר"ח שיינברג (חזקת הברכה בירור הלכה סי' כו) שהיא פוטרת
אף את שאר המשקים ששתה לאחר היין קודם הסעודה [נראה
מה שכתב השו"ע הרב (סי' רעב סעיף יג) ומה שכתבנו בזה לעיל
(ס"ק כה)].

[ביה"ל ד"ה ואפול]

עד לאמר ברכת-המזון יברך אחר-כך⁽³³⁾ וכו', פשיטא שותה משקין בתוך
המזון⁽³⁴⁾ וכו', אם צריך לברך בקנה אחרונה⁽³⁵⁾.

(33) ולגבי שיעור העיכול לשתייה זו שלפני המזון, כתב התהלה
לדוד (ס"ק י, ובדפוס הישן הובא בהשמטות לסי' קעד) שיש לעין
בוזה, כי אי אפשר לשער ולומר שכל שאינו צמא משתייתו
הראשונה עדיין לא עבר שיעור עיכול, שהרי שותה לאחר מכן
בתוך הסעודה.

(34) ודקא אם מכון לפטור את המשקים ששותה בתוך הסעודה,
אך אם מכון לפטור מאכלים שאינם שייכים לסעודה, כגון
סוכריה הנאכלת כקינוח הסעודה וכדו', דעת הגר"ש אויערבך
(ותן ברכה, קונטרס התשובות) שאין הדבר מועיל, כיון שאין
מאכלים אלו שייכים לסעודה, ולא שייך להחשיב את המשקה
שקודם הסעודה ואת אותם מאכלים כקשורים זה לזה.

(35) ואם מברך ברכת המזון על הכוס, כתבו המג"א (ס"ק יד)
והשו"ע הרב (סי' יז) שאינו צריך לברך ברכה אחרונה על המשקים
ששתה לפני הסעודה, לפי שנפטרים הם בברכה אחרונה שלאחר
שתיית הכוס [נראה משנ"ב להלן ס"ק לז], אלא שמי"מ כדי
להסתלק מן הספק לא ישתה אלא פחות מריביעית לפני הסעודה.
וראה לקמן (סי' רח ס"ק עב) ומה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק לא]

אלבא ריקנא⁽³⁶⁾.

(36) ואף שהפת היא רק סיבה רחוקה לשתיית המשקה, כתב
השו"ע הרב (סי' ב) ששתיית מים ושאר משקים במשך כל היום
הרי היא מחמת הסעודה, כיון שרוב הצימאון נגרם מחמת
האכילה. ואפילו משקים ששתייתם אחרם שלא לצימאון, כגון שכר
ומי רבש, כיון שאין דרך העולם לשותותם אלא לאחר האכילה,
המשך בעמוד הבא

הלכות דברים הנחנים בפעודה סימן קער

ו (כג) אין לקרר אחר זמן שבפעודה, דברכת המזון פוטרתו. * וכן פוטרת זין (כד) שלפני המזון (כה) * ואפילו [לא] היה לו זמן בתוך המזון (כו) [ועין לקמן סוף סימן ע"ב]. (כז) ולענין זין של הבדלה שלפני המזון (עין לקמן סימן רצט סעיף ה): ז (כח) לאם אין לו זין ושותה מים או שאר משקה, אין לקרר עליהם, דחשיבי (כט) כבאים מחמת הפעודה, לפי שאין דרך לאכל בלא (ח) [מ] שתיה. ואף זין לא היה צריך לברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב קובע ברכה לעצמו, אבל מים או שאר משקים לא חשיבי (ל) ואינם טעונים ברכה; * ואפילו אם היה צמא קדם פעודה, ביין שלא רצה לשתות אז כדי שלא יזיקו לו (לא) המים, נמצא כי שתית המים בסבת הפת היא * ופת פוטרתם. (לב) יי"ש אומרים

שערי השוכה

הצריכהו לקרר, ע"ש: [D] שתיה. ע"ש: [D] שתיה. נחלת שבעה סימן לה, הביא

באור הלכה

אין לנו להחמיר בזה רק לכתחלה: * וכן פוטרת זין שלפני המזון. אין דין זה ברור, עין ברמב"ן במלחמות פרק ע"ב פסחים ובר"ן דטובתים שם דבין ביין של קדוש ובין שאר זין שלפני המזון צריך ברכה אחרונה, וכן דעת מהרש"ם פסחים [ק' עמוד ב] סוף דבור הפתחיל י"ד זין, עין שם; ולפי זה נראה שזכרון לענין קדוש שלא לשמות רק בקמל לגמרי, אחרת מציאתי שכן כתב מהר"ם אבן מרסן פ"ק מא סעיף ג; ואם שתה כל הכוס, [כן] בעת ברכת המזון לפטר היין ששתה מקדם ויוצא בזה בריעבד, ויכול לקמן בסימן רח סעיף יז. אכן לפי מה שכתב ברמב"ם בפוסקים [עין בסימן קצ] דמשקח יש דעות דחשיבי אפילו בכזית ובל"ש פ"ק ב"ב רביעית, לכן הנהלן שחמיר [כן] בברכת המזון לפטר הנהלן של קדוש: * ואפילו לא היה לו כו', עין משנה ברורה לענין שאר משקין ששתה לפני המזון שפטרנו לקרר ברכה אחרונה, בשם פנה אחרונים, והוא דעת המנהג אברהם וברכ"יוסף והגר"ו וחי"א אדם ומגדבורים, ואף שאלה רבה צדד לפסק בעל-חמיר וס"ט דשארי משקין שנה לזין לזה מפני שטוברים שהם גס"ן מעוררים תאות המאכל [אחר] כמים, גם האליה רבה מקדים לאחרונים ה"ל], לא ראינו לחש לדבריהם, מאחר שגם בנזן גופא שפטר המסחר לפטר בדעת הרא"ש אינו ברור, כמו שכתבנו מקדם, וביותר לפי מה שמצאתי עמה בקנטרס אחרון של הגר"ו שכתב שרב הפוסקים חולקין על הרא"ש בזה, וקצין זה מציאתי בגשמת-אדם כלל מא [וגם בהגהת הגר"ח צאנזאר (שנדפס בשלחן-ערוך ברפוס ויטאמיר) הקשה על שיטת הרא"ש מתוספתא שהובאה בסימן קעו במגן-אברהם סעיף קטן ו. עין שם, והמחמת זה דעתו לדיןא בפוסקים החולקים על הרא"ש, וילעמם אף ביין ששתה לפני המזון צריך ברכה אחרונה], וכל-כן די לנו שנפטר ביין, שזין על-כל-פנים בודאי גריר תאות המאכל, כמבאר בהרא"ש, ולא בשאר משקין, ואפילו אם לא בן עד לאחר ברכת המזון יבין אחר-כך [ח"א]. ומיהו, ביין-שרף שפורר תאות המאכל, בודאי שנה לזין לענין זה, לפיכך אם שותה יין-שרף קדם נטילת ידים לעורר תאות המאכל אין צריך ברכה אחרונה אף כששתה שיעור רביעית, דברכת המזון פוטרתו. וכתב הח"י אדם, דאפילו במים אם הוא צמא הרבה ואינו תאב לאכל מחמת הצמאון ושותה מים לפני נטילה כדי שיתאב לאכל אחרת, גס"ן אין צריך לקרר ברכה אחרונה, שהוא שוף לפעודה. ודע, דכל זה שכתבנו למעלה דצריך לקרר ברכה אחרונה על המשקין ששתה לפני המזון הוא דוקא כשאינו שותה משקין בתוך המזון: * אבל אם שותה גם בתוך המזון, נשאר המקנה אברהם בסעיף-קטן יד בצריך עיין אם צריך לקרר ברכה אחרונה: * עין שם, וכל-כן ע"כ שם דבאפן זה טוב שלא לשתה קדם נטילה רק פחות מרביעית, עין שם: * ופת פוטרתם. דע דבזה יש חילוק: דאם הוא קובע פעודה

באר היטב

דעתו על כל מה שכתבנו לו עוד, ט"ז, ע"ש: (ח) שתיה. משמע דמין-שרף דאין

משנה ברורה

המבאר, מאחר שאינו יודע אם יגיע לו: * [ועין לקמן סימן קצ במגן-אברהם סעיף-קטן ו ובמשנה ברורה שם: ו (כג) אין לקרר וכו' דברכת המזון פוטרתו. כרין דברים הבאים מחמת הפעודה שנפטרין בברכת המזון [כמו שכתב בסימן קעו], דהיינו מחמת הפעודה הוא חשיב דבא לשורת המאכל: * ואף דברכה ראשונה מקבוצ על הנהלן, פנ"ל בסעיף א, ברכה אחרונה לא: (כד) שלפני המזון. דבין שפאים לפתח המעים להמשיך האדם לתאות המאכל: * הרי גס"ן כדברים הבאים מחמת הפעודה: * ופשוט דזה דוקא אם שותה סמוך למזון על-כל-פנים, דהרי קאתחלתא דפעודה, אבל בלאו הכי לא: * (כה) ואפילו לא וכו'. בן צריך לומר, ורצה לומר, דאף דאז לא שוף לומר דהוא שתיה אחת עם אלה שבתוך הפעודה, אפילו הכי פוטר, דהן עצמן בכלל פעודה הן, וכו"ל. ולענין מים ושאר משקין ששותה קדם המזון ואינו שותה בתוך המזון, דעת הרבה אחרונים דצריך לקרר עליהם ברכה אחרונה, שאין ברכת המזון פוטרתם, דמכיון ששתה אותם קדם המוציא אינם שייכים לפעודה כלל: * לבר יין-שרף שנה לזין, דהוא מעורר תאות המאכל. ועין באור הלכה: (כו) ועין לקמן סוף סימן ע"ב. סעיף י, לענין קדוש, דשם מבאר דגם בו ברכת המזון פוטרתו: * ועין באור הלכה מה שכתבנו בזה: (כז) ולענין זין של הבדלה. רוצה לומר, דהם אינם באים לצורך פעודה. ועין שם שכתבנו, דאם לא בן קדם הפעודה לא יבין עוד, (כט) ונפטרנו בברכת המזון. ולענין אם פוטר ברכת המזון ה"ן ששתה אחר גמר הפעודה, יש דעות בפוסקים: (ל) יש אומרים דאין ברכת המזון פוטר בכתמא וצריך לקרר על ה"ן מעין שלש, אם לא שכוני בהדיא בברכת המזון לפטר גם ה"ן, דאז פטור בריעבד, כמבאר בסימן רח סעיף יז: (לא) ויש אומרים דאין צריך לקרר ברכה אחרונה, וברכת המזון פוטר בכתמא (לב) אף לכתחלה. מיהו, אין דין זה מצי בינינו, לפי המבאר לקמן בסימן קעו דאין אנו מושכין ידנו מן הפת עד ברכת המזון, אס"ן הרי הפל בבתוך הפעודה וברכת המזון פוטר [כ"א]; ומיהו, באמת לכתחלה טוב יותר שיקבן בעת ברכת המזון לפטר: ז (כח) אם אין לו זין וכו'. אסעיף א קאי, דאין שבתוך הפעודה מקבוצ ברכה ראשונה אף בתוך הפעודה משום חשיבותו, אבל אשאר משקין לא, דנטפלים להפעודה: (כט) כבאים מחמת הפעודה. בתוך הפעודה, דמבאר בסימן קעו דאין מקרינן עליהם, דנפטרין בברכת המוציא: (ל) ואינם טעונים ברכה. לא לפנייהם ולא לאחריהם, (לא) ואפילו אם הם באים אחר גמר פעודה, לדין דאין אנו מושכין ידנו מן הפת ונחשוב הפל בבתוך הפעודה, הינו ברכה ראשונה, דסבירא להו דדינו כמו פרות שאוכל בתוך הפעודה דצריך הדין בשאר משקין: (לב) ויש אומרים לקרר. הינו ברכה ראשונה, דסבירא להו דדינו כמו פרות שאוכל בתוך הפעודה דצריך

שער הציון

(כט) ונכון שיקבן לפטר בברכת המזון דאז בודאי פוטר, וכמו שכתב בסימן רח: (ל) ב"ח והגר"א, ועין במלחמות פרק ע"ב פסחים ובר"ן [בענין דברכה אחרונה ד' בוסות], ועין במגן-אברהם: (לא) מגן-אברהם בשם הרשב"א וכתב רבנו יונה: (לב) השם, דאף-ע"כ דלאחר הפעודה הוא ואין ה"ן שוף לפעודה, מפל מקום ביין דברין היה ראוי לקרר על ה"ן ברכת המזון לכתחלה, אלא דלא קבצי אינשי פעודתא עליה, כדאמרין בגמרא, וקבא ביין דבפעודה הוא, מזה דהרי קביעות לפת הוי נמי קביעות לזין. וכתב המנהג אברהם, דבשאר משקין דלא שוף טעם זה, ממילא לכלי עלמא אין ברכת המזון פוטר וצריך לקרר גם ברכה אחרונה אחריו. ואכן לפי מסקנת המנהג אברהם, גם בשאר משקין אין צריך לקרר ברכה אחרונה אף ששתה לאחר גמר הפעודה קדם ברכת המזון, דדין חשוב הפל תוך המזון; מיהו, באמר י"ב לז וכו' ושותה שאר משקין, צריך לקרר ברכה ראשונה ואחרונה לכלי עלמא [פריימג'ים. עין שם טעמין]: (לב) מסקנת המנהג אברהם בסעיף-קטן ט: (לז) לברש:

הלכות דברים הנחתגים בפעודה סימן קעד

לְכָרְךָ עַל (לג) הַמַּיִם שֶׁבְּסֻעֻדָּה; וְיֵשׁ מִחֲמִירִין עוֹד לְכָרְךָ עֲלֵיהֶם (לד) בְּכָל פַּעַם, דְּסֻתְמָא נִמְלָךְ הוּא בְּכָל פַּעַם. וְהִתְרוּצָה לְהַסְתַּלַּק מִן הַסֶּפֶק, וְיֵשׁב (לה) קֶדֶם נְטִילָה (לו) בְּמָקוֹם סֻעֻדָּתוֹ (לז) *וְיִכְרְךָ (לה) עַל דַּעַת לִשְׁתוֹת בְּתוֹךְ (ט) [ט] סֻעֻדָּתוֹ: הִגָּה (לט) *וְהַסְתַּלַּק כְּסִבְרָא הִרְאֵהוּ: ח "עַל יָדִין שְׁבִתוֹךְ

שם ה' רא"ע
ובתשובה קלל ד'
והגהות מ'מוני פרק ד'
מהלכות פרכות
ע ברכות מב

פאר הייט

דורך לשתותו תמיד לא חשיב כבאים מחמת הסעודה וצריך לברך עליו, ואף
 אי שגיל לשתותו תמיד, בטלה דעתו אצל כל אדם, מט"מ ורש"ל ור"ח וט"ז
 ועמ"א. והעטרת זקנים בסימן קעז כתב משם הנאון מהר"ד פייכש לתן תיין
 שנה על השלחן בשבת המוציא ואז ברכת המוציא פוטר, ואם לא עשה כן
 יטבל מצט פת ברוכו, ע"ש. ומהיו בשבת אין צריך לכל זה, ודטמה נפשוף אם
 קדש על תיין נפטר בזה כמ"ש ס"ב, ואם קדש על השכר נפטר בברכת שהכל,
 וכלשך, ט"ז: (ט) **סעודתו**. ומה"צ ע"ע אם שחה רביעית אם צריך בנכה
 ב בכתבה הקארי: ו', או לא? למחר שאינו אוכל לברך ויתנן פקדו. ואם
 ב הסעודה דמי להסעודת פטרי מברכה אחרונה, דאברהם יתמון פוטר הכל
 מה"מ על כול של יין מביאין עוד משקה שקורין באר"י דרי לישב דעתו

משנה ברורה

בְּרִכָּה לַפְּתִיחַ, אָכַל מִבְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה לְכָל עַלְמָא נִסְטְרִין בְּכִרְפֹּת-
הַמִּזֶּן: (לג) הַמִּים. וְהוּא הִדִּין לְשֹׁאֵר (לס) כָּל הַמִּשְׁקִין³⁷). וְאַף-עַל-
כֵּן דִּין חֲשִׁבִּין לָהּ כַּאֲמַת הַסְּעוּדָה [דָּרֵךְ מִשּׁוּם חֲשִׁיבוּתוֹ
צִדִּיק בְּרִכָּה, וְכַנְל]. יֵין שְׂאֵי דְסַעֲדָא לְבָא טָפִי, וְגַם דְּבָא לְהַמְשִׁיף
מֵאֲנֹת הָאֲכִילָה, מַה שְּׂאִין כֵּן שְׂאֵרֵי מִשְׁקִין: (לד) בְּכָל פַּעַם,
דְּסִתְמָא וְכו' . וְאַף לְדַעָה וו', דְּוָקָא בְּמִים אֲמִרִין דְּמִסְתְּמָא נִמְלֵף
הוּא, שְׂאִין אֲדָם שׁוֹתָה מִים אֲלֵא לְצִמְאֹ, אָכַל בְּשֹׁכֵר וּמִי־דִבֵּשׁ
וְכוֹיֹצֵא כְּזֶה לֹא חָשִׁיב בְּסִתְמָא נִמְלֵךְ, וּבְכִרְכָּה אַחַת סָגִי לְכָלִי
עַלְמָא, אִף לְאֶקְרִי־יֵין וְדוּמְיָה, שְׂאִין שׁוֹתִין כִּי אִם לְצִמְאֹ, דִּינִם
כְּמוֹ מִים לְדַעָה וו' [מ"א]: (לה) קִדְּם נְטִילָה. דְּלֵאחֲרֵי נְטִילָה אֵין
לוֹ לְהַפְסִיק בְּשִׁתּוֹת מִשְׁקִין שֶׁל רִשּׁוֹת. וְהַבְּדִילָה דְּסַעֲדָא ד' שְׂאֵנִי,
מִשּׁוּם (לו) דְּאִסּוּר לֶאֱכֹל קִדְּם הַבְּדִילָה: (לו) בְּמָקוֹם סְעוּדָתוֹ. וְלֹא
(לז) יִשְׁנֶה מְקוֹמוֹ, דְּבִשְׁנוּי מְקוֹם צִדִּיק לְכִרְךָ שְׂמִית בְּשִׁשּׁוּתָהּ אַחֲרֵי-
כֵּן. וְכַמְבָּאֵר בְּסִימֹן קֶעֶח, וְאִם-כֵּן לֹא חֲסוֹן כְּלוּם³⁸): (לז) וּיְכַרְכֵּר

יכו'. וכתבו האחרונים, היזהר לשמות פחות מרביעית, דאם ישטה רביעית לא יועיל כלום בתקנתו, (לט) דיקנס בספק ברכה אחרונה על המשקין האלו³⁹⁹, דאפשר דאין ברכת-המזון פטרתו, דאין שכים לסעודה מבין ששטה קדם נטילה. (לט) אכן אם יש ללו פוס שכן לברך עליו ברכת-המזון אין צריך להזהר בזה, דברכת 'בורא נפשות רבות' שיברך על הכוס יפטור גם את המשקין ששטה קדם נטילה ידים: (**לח**) **על דעת יכו'.** או שיבקש (מ) לאחר שאינו אוכל שיברך על המשקה ויתפזן לפטרו: (**לט**) **והמנהג בספרא הראשונה.** והשעם בדלעיל: לפי שאין אכילה בלא שתייה⁴⁰⁰, והוי כדברים הבאים מחמת הסעודה⁴⁰¹. ולענין יין-שרף, (מח) יש אחרונים שכתבו דצריך ברכה בתוך הסעודה, משום שאין שותין אותו מחמת צמאון האכילה בשאר משקין, אבל הפגדאברהם כתב (מכ) דבתוך הסעודה אין צריך ברכה, משום דאז בא לעורר תאונת המאכל וחסכים גם זה מחמת הסעודה⁴⁰². ונהוא דדין בפרות הבאים להמשך תאונת האכילה, (מג) כגון לימני"ש מלוחים⁴⁰³ או וית קלית או אוגערקעס מלוחים⁴⁰⁴ וכיוצא בזה, ולא דמי לשאר פרות שבתוך הסעודה שצריך ברכה⁴⁰⁵, וכן העתיקו (מח) איזה אחרונים בדעתו. ובאמת היה ראוי לנהג בזה פעמת המחבר לענין שאר משקין וליברך על מעט ממין-שרף קדם נטילה על דעת לפטר מה שישטה בתוך הסעודה מפני (מס) שיש דעות בזה, אלא שהעולם

שער הציון

(לח) מגן-אברהם בסעיף-קטן יג ומאמר-מרכזי ונהר-שלום ומגן-גבורים, ודלא כט"ז: (לו) מאמר-מרכזי: (לז) מגן-אברהם: (לח) עין פמגן-אברהם ותמלא נפש הערות האלה, ודלצה ראשונה דאין צריך לברך על המשקין שבתוך הסעודה, אס"פן הברכה ראשונה שמבקר על המשקין ששותה לפני הסעודה אינו בא לפטר המשקין שבתוך הסעודה ודבלאו הכי פטור מלברך עליהן], אס"פן ממילא אין שזכים כלל להסעודה וצריך ברכה אחריה עליהן: (לז) מסוף דברי המגן-אברהם בסעיף-קטן יד, ודבריו בסעיף-קטן ט מצדבין בזה מאד להקטין במגן-אברהם ובמחצית-השקל, ואולי יש טעות-סופר בדבריו: (מ) מגן-אברהם בשם ר"ט מינין: (מא) ושל"מ ומ"מ ולחם-המדות ולבוש ט"ז בסעיף-קטן י' ואלוה רבה בסוף סימן קעו: (מב) וזהו המגן-אברהם חלק בזה גופא, דאם רוצה לשנות הדי"ש בתחלת אכילתו דינו לאסור בנסת ימוציא, צריך ברכה, כשום דאז אינו בא לעורר תאונת הפאכל כל-כך, ודבלא הכי גילגיל לשנות בכל יום בפקר לחזק חלב, אצל בושמת-אדם מתב דזה מלוי בטבע האדם, וכן בט"ז סוף סימן קעו משמע בס"פן דאף בתחלת האכילה בא לעורר תאונת מפאכל, וכן סתם בחי"אדם דאף בתחלת אין לבקר: (נג) חי"אדם, ולקאוה פשיט דהוא הדין וזת מלות דגם הוא בא לעורר תאונת האכילה, כפי מה שהובא בנר"א"ה: (מד) הגר"ו בסידורו וסמי"אדם ומגן-גבורים בס"פן העתיק דברי המגן-אברהם להלכה וחלק בין בחור הסעודה לבתחלת הסעודה, אך כבר בתבנו דזה מלוי לפי טבע האדם: (מה) דאלו האחרונים שהעמקתי לעיל, ושל"מ ולבוש וסיעתתו, פלוה לא סבירא להו האי סבא דמפגי שהוא בא לעורר תאונת האכילה לא אצור ברכה, דבאמת הראיה שפביא המגן-אברהם מהטור כבר דזה האחרונים דהוא רק לענין לפטר מה ששותה קדם הפזון מברכה אחרונה, דנחשב כבא בחור הסעודה, אבל אין רצאה דחשיב זה כבא מחמת הסעודה, דאלי"הר כמו פיות, וגם הרצאה מרש"י אין ראיה כל-כך [ואין כאן מקום להאריך], ולא נשאר לו אלא המרכזי ותוספות, ולעמ"ת זה נמצא בנר"א שהקריאו המגן-אברהם, וכן מצאתי בחידושי הנשכ"א ב"ד מא, ויש סיגיא דהביאו תאנים ונבנים, שקבת פרושי לר"ת צדצת הנ"א"ה, שיען ש"י, ותמא דהוא ספקא דינא, ואף שפסק ברכות להקל, וספקא דהו טעם מהנהג, כמ"ס פקדון עליהם כמ"ס התפאקל מן הספק יעשה כצדצת המסביר לענין משקין או שטל מטע צוקע"ר ופטר בברכותו, ולא העצמתי הענות שבת בבא היטב, שפסקו עליהם כמ"ס אחרונים [דחלקן על השולחן אורי] ויהא דעוה עליהם אינו מועיל, כמו בפרט לקמן בסוף סימן קעו במגן-אברהם, ולטבל פ"ה ביי"ש אינו מועיל רק לאותה חתיכה, אם לא שישביל בתחלת ויטור, כמו בפרט בקע"ז: ו

תרגום: 1 תמד (טשקה מידבש), 2 קפה, 3 'שוש' (שרש מתוק) המכותיק את המשקה, 4 לימונים פבושים, 5 מלפפונים פבושים, 6 סכר.

הלכות דברים הנזכרים בפסועה סימן קעד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לג]

והוא הדין לשאר כל הפשקין⁽³⁷⁾.

(37) ומי שרית פירות או ביטול, כתב בביה"ל לקמן (סי' רב ס"א ד"ה בתוך) שצריך לברך עליהם בתוך הסעודה, משום שנוגים כפרי ולא כמשקה. [ולפי זה 'נקטר' המובא בתחילת הסעודה, שאינו בא להרוות אלא לתענוג בלבד, אין דינו כמשקה אלא כקינוח וצריך לברך עליו בסעודה. אולם במקום שרגילים לשתות משקה זה לצמא או בתוך הסעודה, דינו כשאר משקים ואין צריך לברך עליו (שערי הברכה פ"ח סכ"ג)].

ומיני מתיקה קפואים, כמו גלידה וכדו', כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' רה הגהות לס' קעד) שאינם נפטרים בסעודה מברכה ראשונה, אף לדעת האומרים שדינם כמשקה לענין ברכה אחרונה, כיון שבאים לקינוח ולא לחיות. וכן דעת הגר"ז אויערבך (ותן ברכה ח"א עמ' פו, ובקונטרס התשובות) לענין קרחון. אמנם בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יב) כתב שקרחון נחשב כמשקה ואין מברכים עליו בסעודה, ומ"מ גלידה העשויה מבלילה של ביצים וכדו' או גלידה שיש בה חלב, וכן ג'ל העשוי לקינוח, נחשבים כמאכל, ומברכים עליהם ברכה ראשונה בשעת הסעודה.

[משנ"ב ס"ק לו]

ולא לשנה מקומה, דכשני מקום צריך לברך שנית לפשועה אחר קו', וכתבאר בסימן קעד, ואם כן לא תקן כלום⁽³⁸⁾.

(38) ואם רוצה לשנות את מקומו מחדר לחדר, כתב בביה"ל לקמן (סי' קעז ס"א ד"ה בבית) שנכון לחוש לכתחילה שלא לעשות כן בעת שאוכל דברים שאינם טעונים ברכה במקומם, אם לא שהיתה דעתו לזה בשעת הברכה. אמנם הנהגה להקל בזה אין למחות בידו משום שיש לו על מי לסמוך. ועל כל פנים בדיעבד אין להצריך ברכה באופן זה, שספק ברכות להקל. ואם יוכל לראות את מקומו הראשון, יש להקל אף לכתחילה. וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם ס"ק נ.

[משנ"ב ס"ק לז]

דיקנס בספק ברכה אחרונה על הפשקין האלו⁽³⁹⁾.

(39) ובביה"ל לעיל (סי' ד"ה וכן פותרת) כתב, שיש להזהר שלא לשתות קודם הסעודה אלא פחות מכוית, שיש לחוש לדעת הסוברים שיש לברך ברכה אחרונה על שתיית משקים בשיעור כזית. וכן כתב בקצושי"ע (סי' מג ס"ב) לענין י"ש [שמבאר במשנ"ב להלן (ס"ק ט)] שישתה ממנו מעט קודם הסעודה, שיש לשתות קודם הסעודה פחות מכוית, כדי שלא להיכנס לספק חיוב ברכה אחרונה.

[משנ"ב ס"ק לט]

לפי שאין אכילה בלא שתייה⁽⁴⁰⁾ והני דברים הבאים מחמת הסעודה⁽⁴¹⁾ וכו', משום דאז בא לעזור מאכל וקשיב גם זה מחמת הסעודה⁽⁴²⁾ וכו', שפתוח הסעודה שצריך ברכה⁽⁴³⁾.

(40) והוא הדין בששתה משקה בתוך הסעודה ולאחר מכן אבל משהו כדי למתק את השתייה, כתב לקמן (סי' רב ס"ק ד) שאין צריך לברך עליו, משום שברכת הפת פותרת, שהרי המשקה טפל לפת והוא טפל למשקה.

(41) ולענין שתייה עם פת הבאה בכיסנין, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (א"ח סי' פו) שאין אומרים שהפת הבאה בכיסנין פותרת את המשקה מברכה [וראה שו"ת מעט מים (סי' כה אות כא) שחשש שפותרת]. מפני שלבני אכילת עראי לא אומרים שאין אכילה בלא שתייה.

(42) ואף אם שותים י"ש בתור לחיים, דעת הגר"ש אלישיב (ותן ברכה עמ' צד) והגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ז עמ' ל) שאין לברך עליו, והואיל וסוף סוף מעורר את התיאבון, והרי הוא בדברים הבאים מחמת הסעודה. וראה שעה"צ ס"ק מב.

(43) ומנע פירות שרגילים להביא בחתנות וכדו' בתחילת הסעודה, דעת הגר"ז אויערבך (ותן ברכה פ"ה) שאין פירות אלו נחשבים כבאים מחמת הסעודה, כיון שאינם ממשכים את תאוות האכילה. וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' כא) שיש לברך על הפירות שבתחילת הסעודה, כיון שאין דעת בני אדם להמשיך בזה את תאוות המאכל, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה טו). מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קסח) שאין לברך עליהם כיון שהם מעוררים התאבון לסעודה, וכן צידד בתשובות והנהגות (ח"א סי' קעז וח"ג סי' טט) שאין לברך על מאכלים אלו כשהם נאכלים בסעודה שהרגילות לאוכלם בה, מפני שרגילות זו מחשיבה אותם כחלק מהסעודה, אלא שהוסיף שיש להחמיר לכתחילה לברך עליהם קודם הסעודה, כיון שיש לחוש שמא נחשבים הם כחלק מהסעודה.

[ביה"ל ד"ה ויברך]

אבל אם אינו מתנהג כלל אין פדאי לברך עליהם⁽⁴⁴⁾.

(44) ולכן טוב לשתות קודם הסעודה שאר משקים, וכמו שכתב במשנ"ב לקמן (סי' רד ס"ק מב) שעל שתיית שאר משקים יש לברך ברכה ראשונה אף אם אינו שותה אותם לצמא. ולענין מי סודה, ראה מה שכתבנו שם.

המשך מעמוד קודם

הוא צריך לברך על שתייתו.

וכן אדם שצמא שלא מחמת הסעודה אלא מחמת שעוסק בדבר צדדי תוך כדי הסעודה, כגון שרוקד בסעודת חתונה וכדו', דעת הגר"פ שיינברג (חזקת הברכה כירור הלכה סי' כו) שאף על פי כן לא יברך, שסוף סוף הרי הוא צמא גם מחמת האכילה שאכל, ונחשבת השתייה כדברים הבאים מחמת הסעודה.

נמצא שבאים מחמת אכילה. ולפיכך כשבאים בתוך הסעודה אפילו על ידי סיבה רחוקה הרי הם טפלים לסעודה, וברכת הפת שהיא עיקר הסעודה פותרתם.

ואף בזמנינו שאין רגילות להיזהר שלא לשתות אליבא דקנא. ונמצא שאם היה צמא קודם הסעודה אין הוא שותה מחמת הסעודה אלא לצמא, דעת הגר"ש אלישיב (חזקת הברכה תחילת פ"ח) ש"מ"מ אין

